

Wiesław Rosłon

Geschichte Israels in alttestamentlicher Zeit", S. Herrmann, München 1980 : [recenzja]

Studia Theologica Varsaviensia 19/2, 331-332

1981

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

S. H e r r m a n n: *Geschichte Israels in alttestamentlicher Zeit*, München 1980 Chr. Kaiser 8° ss. 520, 8 mapek czarno-białych. Wyd. 2.

Jest to już drugie wydanie (pierwsze było w 1973 r.) ocenianego bardzo pozytywnie podręcznika dziejów Izraela, wydanie poważnie zmienione i rozszerzone w stosunku do poprzedniego. Obejmuje dzieje narodu wybranego od drugiego tysiąclecia do 63 r. przed Chr., gdy Jerozolima dostała się w ręce Rzymian. To przedłużenie opisu dziejów w stosunku do wydania pierwszego usprawiedliwia tytuł „w czasach starotestamentowych” aż nadto, a nawet przekracza, skoro najmłodsze świadectwa Starego Testamentu sięgają II w. przed Chr., ale autor uważa, że ten punkt jest zamknięciem pewnego etapu dziejów, bowiem panowanie rzymskie otwiera nową kartę historii, powodując najbardziej zacięty opór i powstanie uciskanego narodu jakiego nie było od czasów wygnania babilońskiego a zarazem stanowi już tło wystąpienia Jezusa. Przedstawienie z kolei zawikłanych powiązań tego okresu powiększyłoby znacznie rozmiary książki. Wydanie II zawiera znaczniejsze zmiany i nowe ujęcie od czasów podbojów greckich na Bliskim Wschodzie. Ukazanie się monumentalnych opracowań zbiorowych dotyczących narodu żydowskiego, jak praca uczonych żydowskich pt. „The World History of the Jewish People”, lub wydana przez H. H. Ben-Sassona a napisana przez 4 autorów „Geschichte des jüdischen Volkes” (tom pierwszy sięga do VII w. po Chr.), czy wreszcie „Israelite and Judaeen History” wyd. przez J. H. Hayes i J. M. Miller, Londyn 1977 dzieło 14 autorów zmuszają obecnie pojedynczego historyka przynajmniej do gruntowniejszego i bardziej skrupulatnego ukazania okresu po niewoli babilońskiej i dalszych wydarzeń z późniejszych lat imperium perskiego, bowiem w tym okresie kładziono fundamenty pod „żydostwo” z jego wielostronnymi powiązaniami. Autor znając granice swej kompetencji, stara się w drugim wydaniu nadać za tymi obszernymi pracami zespołowym.

Książka zadedykowana jest Albrechtowi Altowi (+ 1956), któremu autor towarzyszył w ostatnich latach pracy jako asystent, czuł się też związany ideowo z Martinem Nothem jako uczniem i kontynuatorem kierunku Alta (w swym dziele „Geschichte Israels”). Postanowił jednak dać całkiem nowe ujęcie, w którym wykorzystując dane biblijne, jednocześnie chce je naświetlić w najbardziej dziś możliwy sposób osiągnięciami nauk pozabiblijnych, historycznych, archeologicznych, lingwistycznych i in., ocenia je i udokumentowuje ich wyniki, uwzględnia szeroko ogólne tło historii powszechnej, dba o podawanie najnowszego stanu nauki na tych polach, włącza to harmonijnie w dzieje zbawcze Izraela tak, by historyk i teolog mieli właściwe pole działania. Recenzje podkreślają, że dzieło to tak wysoko się ceni dzięki możliwie najbardziej jasnemu i szerokiemu ukazaniu różnorodnych powiązań. Dzięki obszernym, bogatym i starannie przygotowanym przypisom oraz podanej na końcu literaturze począwszy od literatury do wyd. I uzupełnionej do ostatnich lat, może zarówno studiujący jak i zwykły interesujący się sprawą czytelnik wnikać w poszczególną epokę. W sposób porywający i fascynujący podaje się przebieg wydarzeń, a jednocześnie dostarcza się czytającemu wyników badań naukowych, i tak mamy przed sobą książkę do nauczania, podręcznik dla studiującego i jednocześnie lekturę historyczną. Dzieło

Herrmanna jest fundamentalnym dziełem dla studium i kopalnią informacji i ich źródłem, by zrozumieć, jak na tle wydarzeń Bliskiego Wschodu mógł powstać naród izraelski i odegrać swoją światową rolę. Terminy hebrajskie i arabskie podawane są w piśmie oryginalnym a w starannej naukowej transkrypcji umieszczone w spisie nazw. Ze spisu cytowanych miejsc widać, że prócz obfitych referencji do ksiąg biblijnych Starego i Nowego Testamentu przytacza autor Psalmy Salomona, Henocha etiopskiego, pisma z Qumran, ponadto Euzebiusza (Kronika), Herodota (Dzieje), Józefa Flawiusza (Starożytność, Wojna żydowska i Contra Apionem) oraz innych pisarzy greckich i rzymskich. Przyjemność czytać tę książkę.

Wiesław Roślon

J. Chmiel, *Interpretacja Starego Testamentu w kerygmacie apostołskim o zmartwychwstaniu Jezusa. Studium hermeneutyczne*. Polskie Towarzystwo Teologiczne, Kraków 1979, stron III + 222.

Książka napisana przez ks. J. Chmiela jest studium monograficznym wydanym w serii „biblijnej” Towarzystwa Teologicznego w Krakowie, co oznacza, że należy się spodziewać kolejnych prac tego typu. Jest to wiadomość pocieszająca zwłaszcza gdy się zważy, że polskiemu czytelnikowi ciągle brakuje naukowych opracowań tematów szczególnie Pisma świętego zwłaszcza tych, które w ostatnich dziesięciokach lat były przedmiotem ożywionych dyskusji.

Przegląd datacji podanych przy pozycjach bibliograficznych utwierdza w przekonaniu, że praca ukończona została rzeczywiście już w r. 1975, jak o tym informuje przedmowa autora. Dedykuje ją ks. Chmiel Papieżowi, Janowi Pawłowi II, któremu zawdzięcza możliwość jej napisania, gdy był Metropolita Krakowskim.

Autor rozprawy postawił sobie za zadanie odpowiedzieć na dwa pytania. Pierwsze dotyczy stosowania zasad hermeneutycznych przez Apostołów w odniesieniu do tekstów Starego Testamentu w głoszeniu zmartwychwstania Chrystusa. Pytanie drugie — łączy się organicznie z pierwszym. Chodzi w nim o to, czy refleksja chrześcijan nad tekstami starotestamentalnymi nie doprowadziła ich do wiary w zmartwychwstanie, a ściślej mówiąc: czy teksty starotestamentalne nie stworzyły wiary w zmartwychwstanie. Jak z tego wynika, autor rozprawy postawił sobie zadanie ambitne i niezmiernie trudne, zwłaszcza gdy się zważy, że na ten temat powstało wiele zróżnicowanych opinii.

Rozprawa składa się ze wstępu, czterech rozdziałów I. Semantyka translacji terminów zmartwychwstania, II. Kerygmat pentekostalny (Dz 2, 14—36); III. Kerygmat taumaturgiczny (Dz 3, 12—26; 4, 8—12); IV. Semiotyka kerygmatu apostołskiego (1 Kor 15, 3b—5), zakończenia, wykazu skrótów, bibliografii, streszczenia w języku francuskim oraz indeksu autorów.

Rozdział pierwszy poświęcił autor na omówienie terminologii zmartwychwstania w trzech etapach: wyrażenia hebrajskie zaczerpnięte z ksiąg Starego Testamentu, wyrażenia greckie zachodzące w LXX bę-